

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om en forvaltningslov [af Hans Tøft m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. VI) findes i tillæg A. sp. 1933, fremsættelsen i tidenden sp. 756).

Forslaget sattes til forhandling.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Jeg vil gerne indlede med at give udtryk for min glæde over det initiativ, forslagsstillerne har taget i denne sag.

Det foreliggende forslag til folketingsbeslutning vedrører en uhyre kompliceret og mangesidig problemkreds, men det er samtidig en problemkreds, som er af en betydelig aktualitet, og som man må tillægge væsentlig principiel betydning. Det er derfor værdifuldt, at folketinget på denne måde får lejlighed til en foreløbig stillingtagen til disse spørgsmål.

Spørgsmålet om gennemførelsen af en mere omfattende lovmæssig regulering af forvaltningens sagsbehandling har allerede i nogen tid været under overvejelse i justitsministeriet, bl. a. med udgangspunkt i den betænkning, der nu foreligger fra et udvalg under justitsministeriet om begrundelse af forvaltningsafgørelser og administrativ rekurs m. v. Da denne betænkning har nær sammenhæng med det emne, det foreliggende forslag til folketingsbeslutning vedrører, har jeg draget omsorg for, at betænkningen er blevet omdelt i folketinget, således at den kan indgå i overvejelserne om det foreliggende forslag.

Denne betænkning falder, som titlen antyder, i to hovedafsnit. For så vidt angår den administrative rekurs, der jo er den tekniske betegnelse for den gældende almindelige adgang for den, der er part i en forvaltningssag, til at indbringe en underordnet forvaltningsmyndigheds afgørelse for en overordnet forvaltningsmyndighed til efterprøvelse, er det udvalgets opfattelse, at tendensen i de seneste års lovgivningspraksis og reformovervejelser inden for en relativt nær fremtid vil gøre det nødvendigt at foretage dybtgående overvejelser over, i hvilket omfang og under hvilke former den administrative klageadgang fremtidig bør udøves.

Under disse omstændigheder har udvalget valgt at begrænse sine overvejelser til nogle få fælles problemstillinger, hvorom der efter udvalgets skøn i den givne situation overhovedet kan være tale om fastsættelse af almindelige regler om specielt klagesagers behandling.

Blandt de problemer, udvalget herefter tager op, kan der i denne forbindelse være særlig grund til at fremhæve spørgsmålet om klagevejledning, hvor udvalget foreslår, at der gennemføres en ordning som den, der er forudsat i punkt g i det foreliggende forslag til folketingsbeslutning. Jeg har også selv megen sympati for dette forslag.

Jeg skal ikke i denne sammenhæng tage stilling til udvalgets principielle opfattelse om behovet for at gennemføre en mere dybtgående undersøgelse og vurdering af den administrative rekurs' fremtid. Ved denne lejlighed skal jeg indskrænke mig til at udtale, at jeg er enig i, at det i dag må anses for den mest presserende opgave at få taget stilling til, i hvilket omfang og på hvilken måde man kan og bør gennemføre generelle regler for forvaltningens sagsbehandling, generelle regler i den dobbelte forstand, at de som udgangspunkt skal gælde såvel for alle forvaltningsmyndigheder som for alle typer af sager, der behandles i den offentlige forvaltning, herunder både klagesager og sager, der behandles af en forvaltningsmyndighed som første instans.

Det foreliggende forslag til folketingsbeslutning er, så vidt jeg forstår, ganske på linje med denne opfattelse. Hovedvægten i begrundelsesudvalgets betænkning ligger imidlertid i betænkningens afsnit 2 om begrundelse af forvaltningens afgørelser, og dette er jo netop et af de emner, der har spillet en central rolle i den retspolitiske diskussion om gennemførelse af generelle regler for forvaltningens sagsbehandling.

Det foreløbige resultat af justitsministeriets overvejelser vedrørende denne del af begrundelsesudvalgets betænkning går i retning af, at der bør gennemføres en almindelig lovbestemmelse om begrundelse af forvaltningsafgørelser, og at en sådan bestemmelse bør søges indarbejdet i loven om offentlighed i forvaltningen. Der er imidlertid ikke på indenværende tidspunkt taget endelig stilling til det nærmere indhold af en sådan bestemmelse, herunder om man i

[Justitsministeren.]

overensstemmelse med, hvad udvalget helst ser, bør blive stående ved en regel om begrundelse efter begæring, eller om man bør gå det skridt videre i hvert fald for visse tilfældegrupper vedkommende at stille krav om, at en forvaltningsafgørelse skal ledsages af en begrundelse, uanset om der er fremsat begæring derom eller ej.

Med dette forbehold kan jeg altså også for dette centrale spørgsmåls vedkommende i princippet tiltræde det foreliggende forslag til folketingsbeslutning. Jeg henviser til forslagens punkt f.

Justitsministeriets hidtidige overvejelser har imidlertid ikke været begrænset til disse trods alt specielle problemer vedrørende forvaltningens sagsbehandling. Ikraftsættelsen af den norske forvaltningslov pr. 1. januar 1970 og gennemførelsen af den svenske forvaltningslov i 1971 har helt naturligt måttet give anledning til løbende overvejelser om, hvorvidt en tilsvarende lovgivning bør søges gennemført her i landet. Dette spørgsmål har naturligvis nu fået en særlig aktualitet, dels ved at begrundelsesudvalget i det første afsnit af sin betænkning til belysning af baggrunden for udvalgets arbejde har foretaget en beskrivelse af retsudviklingen på dette område herhjemme og i udlandet, dels og navnlig ved fremsættelsen af det foreliggende forslag til folketingsbeslutning.

Forholdet er her det, at disse spørgsmål er blevet grebet an på hver sin måde i Danmark, henholdsvis i Norge og i Sverige. I Norge og Sverige har spørgsmålet om en almindelig lovmæssig regulering af forvaltningens sagsbehandling været taget op til overvejelse på helt generelt grundlag, og i begge lande er man efter indgående og langvarige kommissionsarbejder endt med en almindelig forvaltningslov.

I Danmark har man i stedet foretrukket at tage nogle centrale forvaltningsprocessuelle problemer op til behandling ét for ét. Det begyndte med nedsættelsen af offentlighedskommissionen, hvis arbejde førte til gennemførelse først af partsoffentlighedslo-

ven af 1964 og senere af offentlighedsloven af 1970, og tendensen er fortsat med nedsættelsen af begrundelsesudvalget, som altså nu har afgivet betænkning om de mest betydende dele af sit kommissorium. Justitsministeriet har endvidere nedsat et udvalg vedrørende godtgørelsen for sagsomkostninger i forbindelse med en sags behandling i et administrativt nævn og et andet udvalg, der bl. a. har til opgave at overveje en revision af lovtidendeloven af 1870. Sideløbende hermed er der på enkelte specielle forvaltningsområder blevet gennemført mere udtømmende regler om sagsbehandlingen på disse områder, således f. eks. i loven af 1964 om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

I begrundelsesudvalgets betænkning kommenteres denne forskel i retsudviklingen herhjemme, sammenlignet med Norge og Sverige, i en ganske kort udtalelse. Det hedder:

„Sætter man sig det mål så hurtigt som muligt at få de vigtigste processuelle retssikkerhedssynspunkter sikret, er det ikke usandsynligt, at den fremgangsmåde, der er valgt her i landet, er i alt fald lige så velegnet som den, der er valgt i Norge. Her har man ganske vist vedtaget en omfattende generel lov, men dens tillempling på mange specialområder var en langvarig og besværlig proces.“

Jeg henviser til betænkningen side 13.

I overensstemmelse hermed er justitsministeriets hidtidige overvejelser gået i retning af at undersøge, om der kan fremdrages yderligere centrale problemstillinger inden for dette område end dem, der allerede er gjort til genstand for lovgivning eller for overvejelse med henblik på lovgivning i de udvalg, der er nævnt i det foregående. Man er her standset op ved yderligere to hovedspørgsmål.

Det første af disse er spørgsmålet om partsafhøring eller, for at bruge den tekniske betegnelse: om gennemførelse af det kontradiktoriske princip i forvaltningen. Forholdet er her det, at allerede partsoffent-

[Justitsministeren.]

lighedsloven og nu loven om offentlighed i forvaltningen i et vist omfang sikrer, at den, der er part i en forvaltningssag, får lejlighed til at fremkomme med en udtalelse, inden sagen afgøres. Jeg siger til bestemmelsen i offentlighedslovens § 12, hvorefter som almindelig regel en part på ethvert tidspunkt under sagens behandling kan forlange, at sagens afgørelse udsættes, indtil han har afgivet en udtalelse til sagen.

Efter denne bestemmelse er initiativet til, at en sådan udtalelse tilvejebringes, imidlertid overladt til den pågældende part, og det har ved forskellige lejligheder været kritiseret, at loven ikke indeholder bestemmelser, der pålægger vedkommende myndighed under visse omstændigheder at drage omsorg for, at parten orienteres om det foreliggende materiale og får lejlighed til at udtale sig herom. Dette kan naturligvis navnlig være aktuelt, hvis vedkommende forvaltningsmyndighed har tilvejebragt væsentlige faktiske oplysninger, som parten ikke har kendskab til, eller hvor parten slet ikke er bekendt med, at der verserer en sag vedrørende hans forhold og derfor ikke har haft anledning til selv at tage initiativet til en udnyttelse af reglerne i offentlighedsloven.

Det andet hovedspørgsmål, man har hæftet sig ved, er spørgsmålet om, hvorvidt der bør søges gennemført regler om speciel inhabilitet, altså regler, der fastsætter, under hvilke omstændigheder en medarbejder ved en forvaltningsmyndighed skal undlade at beskæftige sig med en konkret sag på grund af interessekollision. For dette spørgsmåls vedkommende er forholdet det, at der på en række specielle forvaltningsområder findes udtrykkelige lovbestemmelser om speciel inhabilitet. På andre områder må forholdet anses for reguleret ved en almindelig forvaltningsretlig grundsætning, der kort fortalt går ud på, at den, der har en direkte personlig eller økonomisk interesse i en konkret sags udfald, ikke bør befatte sig med behandlingen af den pågældende sag. Det antages i almindelighed, at de specielle lovbestemmelser må fortolkes i lys af og eventuelt suppleres med denne almindelige grundsætning.

I praksis giver spørgsmålet om speciel inhabilitet sjældent anledning til problemer. Ordensmæssige hensyn kan imidlertid tale

for at søge gennemført en ensartet formulering af disse forvaltningsretlige principper ved lov, og hertil kommer — som også fremhævet i bemærkningerne til det foreliggende forslag til folketingsbeslutning — at en lovfæstelse af klare inhabilitetsregler formentlig vil være af væsentlig betydning for befolkningens tillid til den offentlige forvaltning.

Det har naturligvis været overvejet i justitsministeriet, om det ville være hensigtsmæssigt at lade spørgsmålet om gennemførelse af almindelige lovbestemmelser om kontradiktion og speciel inhabilitet gøre til genstand for udvalgsbehandling. Dette har været så meget des mere nærliggende, som det netop er besluttet at nedsætte et udvalg med den opgave at forberede den revision af loven om offentlighed i forvaltningen, hvortil forslag skal fremsættes i folketingsåret 1974-75.

Efter mit skøn er det imidlertid tvivlsomt, hvad man ville opnå ved en sådan udvalgsbehandling af spørgsmålet om en lovgivning om kontradiktion og speciel inhabilitet. Jeg lægger herved vægt på, at vi nu har det meget omfattende materiale, der har dannet grundlag for gennemførelsen af den norske og den svenske forvaltningslov, og hertil kommer, at der inden for den sidste halve snes år er fremkommet en efter danske forhold ganske omfattende juridisk litteratur om disse spørgsmål.

Endelig vil vi også i justitsministeriet kunne udnytte det erfaringsmateriale, der er tilvejebragt i forbindelse med udarbejdelsen og gennemførelsen af partsoffentlighedsloven og offentlighedsloven.

Jeg er derfor indstillet på at iværksætte en departemental forberedelse af et lovforslag, der kan fremsættes i forbindelse med offentlighedslovens revision i folketingsåret 1974-75. Det er tanken, at dette lovforslag foruden bestemmelsen om offentlighed og partsoffentlighed med de ændringer i forhold til de gældende regler herom, som udvalgsarbejdet kan give anledning til, skal indeholde bestemmelser om for det andet speciel inhabilitet, for det tredje kontradiktion eller partsafhøring og for det fjerde begrundelse af forvaltningsafgørelser. Jeg går ud fra, at forslagsstillerne vil være enige med mig i, at et lovforslag efter disse retningslinjer i meget væsentlig grad vil imøde-

[Justitsministeren.]

komme de ønsker, der ligger bag det foreliggende forslag til folketingsbeslutning.

Det er klart, at man i justitsministeriet vil være opmærksom på de yderligere elementer i en forvaltningslov, der er fremdraget i det foreliggende forslag. Jeg finder imidlertid, at det er meget vanskeligt på det foreliggende grundlag at tage endelig stilling til, i hvilket omfang man bør søge at indarbejde bestemmelser også om disse forhold i det kommende lovforslag. Det må i denne forbindelse også indgå i overvejelserne, at de økonomiske og personalemæssige konsekvenser ved gennemførelsen af et lovforslag vil blive større, jo mere detaljeret man tilstræber at regulere forvaltningens sagsbehandling.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg vil finde det mest hensigtsmæssigt, at man ikke allerede på dette stadium i for høj grad binder det arbejde, der nu forestår i justitsministeriet med at finde frem til den i saglig og lovteknisk henseende bedst mulige udformning af en dansk forvaltningslov. Men jeg vil hilse forslag og ideer fra det folketingsudvalg, der vel skal behandle forslaget her, velkommen. Hvad enten udvalget slutter sit arbejde med en betænkning eller en beretning, vil udvalgets arbejde kunne være til nytte for justitsministeriets fremtidige arbejde.

Tastesen: Socialdemokratiet kan i princippet gå ind for, at vi skal have en forvaltningslov. Hensynet til befolkningens retssikkerhed har fået stigende betydning, efterhånden som den offentlige forvaltning får et stigende omfang. Vi skal undgå en udvikling, hvor den almindelige borger føler sig retsløs og afmægtig over for den offentlige administration. Derfor bliver vi nødt til igennem lovgivningen at sikre borgerne en ordentlig behandling fra de mennesker, som vi har sat til at forvalte de love, vi vedtager her i folketinget.

For at styrke borgernes retssikkerhed har vi igennem nogle år haft ombudsmandsinstitutionen. Herudover fik vi partsoffentlighedsloven i 1964, der for et par år siden blev udvidet til en lov om offentlighed i forvaltningen. Jeg er overbevist om, at både ombudsmandsinstitutionen og loven om offentlighed i forvaltningen har haft stor præventiv betydning, forstået på den måde, at den

faktiske eksistens af disse love har betydet, at personalet i den offentlige forvaltning udviser større omhu ved afgørelsen af de mange sager, de har til behandling.

Hvis vi nu her i landet styrer frem mod en egentlig forvaltningslov, således som man har gjort det i Norge og Sverige, vil det sikkert føre til endnu større påpasselighed ved sagsbehandlingen og dermed en udvidet trykthed for befolkningen.

Det glæder mig at høre, at justitsministeren er indstillet på, i forbindelse med revisionen af lov om offentlighed i forvaltningen i samlingen 1974-75, at fremsætte forslag om en forvaltningslov. Socialdemokratiet vil være med hertil, men vi kan allerede nu i folketingets retsudvalg starte en slags studiekredsarbejde for at foretage visse vurderinger af, hvor stort et omfang en sådan forvaltningslov skal have. Væsentligt i denne forbindelse er nemlig, at vi ikke gennemfører så stramme regler, at vi påfører den offentlige administration nye store og stigende omkostninger. Jeg ved ikke, om forslagsstillerne har gjort sig nogen tanke i den henseende. I øjeblikket synes tiden jo ikke at være inde til, at den offentlige administration skal gøres mere kostbar.

Vi må se at finde den rette balance mellem på den ene side at give borgerne en ordentlig service og bistand og på den anden side udvikle en smidig forvaltning, der ikke kvæles i bureaukrati.

Heldigvis er det allerede sådan, at vi i mange af de bestående love har klare regler for den administrative sagsbehandling. Vi har i øjeblikket et forslag til social ankestyrelseslov til behandling her i tinget, og om kort tid får vi forslaget om social bistandslov til behandling. I begge disse lovforslag er sigtet helt klart: borgerne skal have vejledning, bistand, begrundelse for trufne afgørelser og besked om muligheden for klageadgang.

Socialdemokratiet har stor sympati for de regler, der findes her i det konservative beslutningsforslag. Allerede på socialdemokratiets kongres i 1969 pegede vi i vort program på nogle af de regler, der nævnes i forslaget. Vi er altså parat til at gå med i et udvalgsarbejde og drøfte, om det vil være hensigtsmæssigt at tage alle de nævnte 8 regler med. Vi mener, at især bestemmelserne om begrundelsespligt og klageadgang

[Tastesen.]

er så vigtige, at de må med i en kommende forvaltningslov.

Nathalie Lind: Hensigten med dette forslag: at skabe større retssikkerhed for borgerne og give dem bedre mulighed for at blive bekendt med deres rettigheder, kan vi alle være enige om. Men spørgsmålet er vel, om vi skal have en almindelig forvaltningslov. Justitsministeren nævnedes nu de initiativer, der i de senere år var taget, først og fremmest partsoffentligheden i forvaltningen og begrundelsesbetænkningen, som vi har fået omdelt. Jeg må på venstres vegne sige, at vi gerne vil vente med at tage endelig stilling til dette, indtil vi får noget mere materiale forelagt, herunder også materiale om, hvad en sådan lov skal indeholde.

Forslagsstillernes begrundelse er, at man har gennemført forvaltningslove i Sverige, Norge og en række andre lande, østlige som vestlige. Men vi bevæger os her på et område, hvor man skal være meget varsom med at drage sammenligninger. Man kan enten gå den vej at indføre en almindelig forvaltningslov, som man så må tillempe på en række specialområder, eller man kan gå den vej, vi hidtil er gået i Danmark: på de enkelte områder at vedtage de regler, man finder hensigtsmæssige.

Jeg vil om de enkelte punkter i det forslag til folketingsbeslutning, der er forelagt her, sige, at spørgsmålet om vejlednings- og bistandspligt finder jeg er det vigtigste.

Med hensyn til vejledningspligten ville det faktisk undre mig, om nogen offentlig myndighed undlod at vejlede, når en sag blev rejst. F. eks. på det sociale område er en sådan pligt direkte fastslået. Det er egentlig min fornemmelse, at det mere er en enklere udbygning af lovgivningen, man har brug for, end en lovfæstelse af, at myndighederne skal vejlede borgeren, for det gør de jo i praksis. Princippet om vejledning er rigtigt; spørgsmålet er, hvilke realitetsændringer der sker ved, at man fastslår det i en forvaltningslov.

Derimod er jeg med hensyn til bistandspligten mere betænkelig ved en lovfæstelse, for hvad ligger der i ordet bistand? Er det juridisk rådgivningsvirksomhed? Er det retshjælps- eller advokatarbejde, embedsmændene skal udføre? Kan man gå op til

skattevæsenet og få det til at yde den bistand at udfylde éns selvangivelse og dermed påtage sig ansvaret for, at afskrivninger og fradrag f. eks. er rigtige? Der er områder her, der i langt videre grad må undersøges, før man kan gå ind for en så generel ting som fastlæggelse af en bistandspligt.

Det efter min mening næste afgørende punkt i forslaget er pligten til at begrunde afgørelserne. Jeg henviser her kort til grundelsesudvalgets betænkning, hvor man kommer til den konklusion, at man kunne finde frem til en ordning, der på én gang sikrede retssikkerheden og samtidig skabte retsregler, der var så klare og koncise som muligt, straks ved i et cirkulære f. eks. at indføre en bestemmelse om, at der som alt overvejende hovedregel på begæring skulle gives en efterfølgende begrundelse. Samtidig skulle man gå i gang med at indføre mere præcise og veludformede begrundelsesregler i de enkelte love, for — det må man jo se i øjnene — en almindelig lovregel om begrundelse vil uvægerlig blive meget svag og derfor indebære risiko for retsuvished og for betydelige administrative gener.

Der er en forskel i forslagsstillernes måde at fremsætte det på. Man er i selve forslaget ret kategorisk med hensyn til begrundelse, men henviser i bemærkningerne til den norske ordning. Det, der er foreslået her, svarer fuldstændig til den norske forvaltningslov, og jeg må sige, at min sympati, hvis vi skal gå den vej, i langt højere grad ligger ved det, der står i bemærkningerne til forslaget, end på den generelle pligt til at gennemføre en begrundelse.

Der er også spørgsmålet om, hvorvidt begrundelsen skal være efterfølgende eller samtidig. Forholdet er det, at grundelsesudvalget kun som sin allermest subsidiære løsning går ind for en ordning som den norske. Man siger ligefrem, at de praktiske vanskeligheder er så store, at man må koncentrere reglen om de tilfælde, hvor grundelsens betydning er åbenbar, og hvor de almindelige retssikkerhedshensyn derfor er særlig tungtvejende. Jeg finder egentlig, at den argumentation, grundelsesudvalget anvender, må gøre et betydeligt indtryk. Jeg ønsker, gentager jeg, retssikkerheden for borgerne udbygget, men jeg ønsker også en løsning, som ikke fører til en urimelig belastning og forøgelse af administrationen.

[Nathalie Lind.]

Til sidst skal jeg sige et par ord om de punkter, der er taget op under d og e. En ansøger, foreslår man, skal som en almindelig regel have et foreløbigt svar. Hertil må jeg sige, at dette vil betyde sagsforsinkelser af helt uoverskueligt omfang, og det vil kræve en udvidelse af antallet af offentligt ansatte, som vi vist ikke har set før.

Man foreslår dernæst, at skriftlighed skal være et almindeligt princip ved sagsbehandling. Dette er urealistisk. Skal det også gælde i sager, der rejses mundtligt? Skal en ansøger så have et skriftligt svar? Og hvad er en sag? Hvis en hustru kommer ind på et postkontor, og spørgsmålet opstår, hvorvidt hun har ret til at hæve en postanvisning, som er udstedt til manden, når hun ikke har en særlig fuldmagt med, eller hvis der er tale om accept af en crossed check, udstedt og endosseret af borgeren, ja, så er det en sag rejst over for en offentlig myndighed. Skal postekspedienten så forlade skranken for at gå ind og udfærdige et skriftligt svar på skrivemaskinen i baglokalet? Skal det også være sådan, at postekspedienten i sit skriftlige svar skal begrunde, hvorfor hustruen ikke kan få pengene udbetalt, eller hvorfor man ikke kan acceptere den crossed check? Og skal det endelig være sådan, at postassistenten i sit brev skal oplyse, at kunden kan klage til overpostmesteren?

Det er måske et lidt hårtrukket eksempel, men det er en sag, der rejses i den offentlige forvaltning, og det er en ganske praktisk ting fra dagligdagen. Når jeg tager det frem, er det kun for at sige, at vi skal være lidt varsomme. Livet er nu mere mangfoldigt, og problemerne er talrigere, end det i hvert fald visse steder forudsættes i dette forslag. Jeg ved da godt, at forslagsstillerne ikke ønsker sådanne konsekvenser, men jeg fremhæver det, fordi jeg mener, vi må være varsomme med at stille krav til administrationen, der teoretisk set er rigtige, men som i praksis vil få til følge, at den svulmer op.

Derfor vil vi også fra venstres side have afvejnet nøje fordele og ulemper ved en almindelig forvaltningslov og have dens indhold vurderet, før vi kan tage endelig stilling i denne sag. Vi ønsker en effektiv og en hurtig sagsbehandling med al mulig hensyntagen til borgernes retssikkerhed, men vi må

også advare mod indførelse af almindelige regler, som ville betyde en fordyrende og en forsinkende offentlig administration.

Nordqvist: Både forslagsstillerne og ministeren og den socialdemokratiske ordfører var inde på, at forgængerne til dette forslag til folketingsbeslutning er ombudsmandsloven og lov om offentlighed i forvaltningen. Det er i og for sig forbavsende, så lidt lov om offentlighed i forvaltningen faktisk benyttes, og derfor kan man måske stille det spørgsmål, om behovet for en yderligere kontrol med forvaltningens afgørelser egentlig er så udtalt, som det umiddelbart fremgår af det forslag, vi i dag har til behandling. Nu må vi jo erindre os, at det er ikke for at gøre en reverens for de ægte kværu-lanter, vi skal undersøge, om vi kan gøre det bedre, end det er i øjeblikket.

Vi må erkende imidlertid, at vi lever i en tid, hvor det offentlige påtager sig flere og flere opgaver, og som følge deraf er der større udsigt til for borgerne at få et mellemværende med de offentlige myndigheder. Ønsket om klare og letforståelige regler for administrative afgørelser er derfor forståeligt, men ved vurderingen af det foreliggende forslag bør man erindre sig, hvad fru Nathalie Lind før var inde på, at langt, langt de fleste af de afgørelser, der træffes inden for administrationen, sker mundtligt; på socialkontorer, på skattekontorer og på postkontorer landet over sker der dagligt tusindvis af afgørelser.

Dette, at borgerne føler sig usikre og magtesløse over for administrationen, er ikke noget ukendt og heller ikke noget nyt problem, men i mine øjne skyldes det vist også i nogen grad, at myndighederne ikke altid forstår at formulere sig, så borgeren forstår det. Jeg tror, vi kunne komme et langt stykke ad vejen — og det er ganske gratis, formentlig, for der er da noget, der hedder aftenskoler, hvis det kniber — hvis man kunne lære embedsmænd og tjenestemænd at udtrykke sig i et sprog, som menigmand forstår. Man bør erindre, at de fleste mennesker i dette land fortrinsvis læser bøger og aviser, og disse mærkværdige juridiske udtryk fatter de ikke så forfærdelig meget af, og det gør dem stejle, uvenlige i deres holdning over for de offentlige myndigheder.

Dernæst tror jeg nu også nok, vi herinde i

[Nordqvist.]

dette høje ting skal gribe i vores egen barm. Vi må erkende, at lovgiveren ekspederer et sted mellem 150 og 200 lovforslag om året, og det er en stor mængde. Mange af dem er uhyre indviklede, og det er ganske givet, at vi, når vi vedtager alle disse love, ikke altid er opmærksom på, at de mennesker, der sidder ude og skal administrere og fortolke lovene, ikke altid er juridisk uddannede — tværtimod, langt de fleste har jo ikke en juridisk uddannelse bag sig. Jeg synes undertiden, vi stiller vore embedsmænd, tjenestemænd, ude i kommuner og amter i en håbløs situation.

Lad mig nævne som eksempel lov om særlig indkomst. Der gik ikke ret lang tid, efter at man havde fået vænnet sig til de sidste regler, fået banket ind i hovedet, hvorledes man skulle beregne disse forfærdelige beløb, før man ændrede loven igen, og jeg ser til min skræk, at nede på vores borde ligger omdelt for et par dage siden endnu et lovforslag om ændring af denne lov om særlig indkomst.

Lad mig nævne et andet tilfælde, nemlig den socialreform, vi snart står over for at skulle føre ud i praksis. Der har allerede lydt røster fra de mennesker på socialkontorerne, der skal administrere denne lov, om, at det formentlig kommer til at knibe. Det er ganske givet, at hvis embedsmændene føler sig usikre over for det stofområde, de har, ja, så smitter det af på den behandling, de giver klienterne; klienterne får dårlige råd, de bliver irriterede. Det er selvfølgelig den gale vej at gå, og det mener jeg vi herinde bør erindre, inden vi sætter tempoet for de reformer, vi skal have igennem. Jeg tror, det er vigtigere, at de mennesker, der skal føre reformerne ud i livet, virkelig får tid til at sætte sig ind i dette stof, således at de på værdig vis kan betjene borgerne, for det er jo i sidste ende dem, det drejer sig om.

Vi kunne komme endnu et skridt ad vejen, hvis vi kunne sikre os, at kommissioner nedsat af det offentlige fungerer, når de skulle fungere. Vi har i øjeblikket eksempler på, at overtaksationskommissioner og taksationskommissioner på grund af en lønkonflikt mellem enkelte jurister og arbejdsgiveren simpelt hen har nedlagt arbejdet. Det må vi i hvert fald også kunne drøfte i udval-

get, om ikke der er en vej frem, så vi sikrer os, at når embedsmænd, om jeg så må sige, går i strejke, da har vi mulighed for at besætte disse kommissioner og overtaksationskommissioner med andre formænd og sekretærer, som man kan pålægge at udføre dette arbejde. Det er i mine øjne en skandale at byde borgerne sådanne forhold. En borger skal formentlig affinde sig med, at det offentlige i visse tilfælde eksproprierer hans ejendom, men i mine øjne må der være sammenhæng imellem denne ekspropriation og den erstatning, borgeren skal have. Det kan ikke være rigtigt, at det offentlige bare kan sige: engang ud i fremtiden, når vi er færdige med vores lønforhandlinger, når de damer og herrer, som vi har beskikket til disse høje embeder, finder på at begynde at arbejde igen, så kan borgeren få den erstatning, han har krav på. Det er helt uanstændige forhold.

Måske burde vi også overveje — og det er formentlig heller ikke så forfærdelig dyrt — at gøre noget lignende, som man gør i Kina, hvor man sender embedsmænd og tjenestemænd ud blandt folket for at fornemme lidt af atmosfæren i det „pulveriserende“ liv. Hos os er det jo således, at man starter som 18- eller 20-årig som aspirant eller elev, måske lidt senere som kandidat, men man fortsætter — som regel i hvert fald — ad samme sti, til man går af med pension, når man er 67 eller 70, og det kan måske i sig selv give en vis afstand til de problemer, som borgerne jo som regel henvender sig til det offentlige med. Jeg tror ikke, det var nogen skade til, at vi overvejede at indlægge som et led i uddannelsen, at de, der skal betjene borgerne, på et eller andet tidspunkt i deres uddannelse fik mulighed for virkelig at leve sammen med borgerne med de vilkår, de enkelte borgere nu har.

Må jeg sige om det foreliggende forslag, at flere af punkterne forekommer mig overflødige — det har venstres ordfører også været inde på. Det gælder således punkt c, hvor forslagsstillerne skriver, at man skal søge at fastlægge omfanget af myndighedernes pligt til at forberede og fremskaffe de nødvendige oplysninger i en sag, før en afgørelse træffes. Det er jo lige ved at nærme sig til, at man insinuerer, at myndighederne virkelig ikke bestræber sig for at få en sag oplyst, inden de træffer afgørelse. Det mener jeg simpelt

[Nordqvist.]

hen ikke vi kan være bekendt at fastslå skriftligt, at myndigheder, der skal træffe en afgørelse, skal se sig ordentligt for, inden de træffer denne afgørelse.

Ligeledes punkt h, hvor man skriver, at myndighederne har pligt til snarest muligt, efter at en afgørelse er truffet, at underrette den eller dem, som afgørelsen vedrører. Det forekommer mig i og for sig ganske indlysende, at hvis man får en henvendelse fra hr. Petersen om et eller andet og finder ud af, hvad svar hr. Petersen skal have, så må det eneste rigtige være at sende et svar til hr. Petersen.

Men der er andre rigtige intentioner i forslaget her. Jeg kan fuldt ud tiltræde bl. a. dette, at man begrunder sine afgørelser. Nu har ministeren for ikke så længe siden nærmere redegjort for, hvilket arbejde der på det sidste i udvalget er gjort netop med disse problemer, men det er jo forfærdelig deprimerende som borger at modtage et svar fra en offentlig myndighed, hvor der står: I henhold til § 7 i den og den lov — som ikke er citeret — jfr. § 8 i den og den lovbekendtgørelse — som heller ikke citeres — kan det ansøgte ikke bevilges. Det er en fersk smag, man sidder tilbage med. Jeg kan ikke se, det er noget urimeligt forlangende, at de offentlige myndigheder begrunder deres afgørelser. Det gælder ofte i dispensationssager, hvor borgerne søger dispensation for et eller andet, at man får et nej uden nærmere motivering. Det er muligt i mine øjne at give en relativt kort, men acceptabel begrundelse for den afgørelse, man træffer. Jeg mener også, det er rigtigt, at alle myndigheder, når de tilkendegiver deres afgørelse, samtidig oplyser vedkommende om klageadgang og klagefrist.

Ministeren har i dag stillet sig positivt over for de tanker, der ligger bag ved forslaget, og selv om jeg med mine bemærkninger måske har forekommet lidt uelskværdig over for forslagsstillerne, så vil jeg da godt sige, at min grundholdning i og for sig også er positiv i den forstand, at jeg mener, at ingen lejlighed skal forsømmes, hvis vi har mulighed for at forbedre forholdet mellem administrationen og de borgere, som administrationen skal betjene. Jeg forstår det således, at de eksempler, som forslagsstillerne anfører, blot er eksempler, men der

skulle ikke være noget i vejen for, at vi under udvalgsarbejdet kunne finde frem til en anden formulering.

Jeg vil ikke på forhånd afvise, at vi har brug for en egentlig forvaltningslov, og det er da muligt, at vi ikke når længere før 1974-75, som ministeren sagde før, men vi vil i hvert fald gerne fra radikal side bidrage til at bedre forholdene mellem befolkningen og offentlige myndigheder, og derfor går vi positivt ind i udvalgsarbejdet.

Poul Dam: Det er jo et af det politiske livs problemer, at man så ofte ikke når at se sine sager ført igennem til en endelig afslutning. Jeg forstår derfor godt, at det ærede medlem hr. Hans Toft har valgt denne sag, fordi han dog menneskelig set har et håb om at kunne se den blive færdig. Den tilsvarende forvaltningslov i Norge tog 22 år, i Sverige tog det 30 år, fra sagen blev rejst til den blev gennemført, og hvis det går ligesådan her, så er det jo muligt, der ikke er andre tilbage af os, der er i folketinget i øjeblikket — jeg tænker ikke alene på de tilstedeværende, men også på de fraværende — end netop hr. Hans Toft, når sagen bliver gennemført. Det kan han jo glæde sig til — vi andre ligger under mulde.

Nu mente ministeren ganske vist, at det måske kunne gøres noget hurtigere, hvis det altså skulle gøres. Ministeren var velvillig, men havde vel også nogen tvivl, om det var rigtigt at lave en egentlig forvaltningslov, eller man skulle følge det, som man har betegnet som den særlige danske linje. Jeg er enig i en række af de intentioner, der ligger i forslaget til folketingsbeslutning, men jeg er også noget skeptisk over for, om det virkelig skulle være nødvendigt med en lov, i hvert fald hvis denne lov, som jeg forstod fru Nathalie Lind frygtede, ville give anledning til et forøget bureaukrati og forøgede byrder på administrationen. Vi må nok sige, at bortset fra de eksempler, man kan nævne på disse meget firkantede og meningsløse skrivelser, som hr. Nordqvist nævnedes eksempler på, så har vi jo en administration, som på mange måder arbejder både ansvarsfuldt og fortrinligt. Jeg synes slet ikke, at hr. Tastesens bemærkninger om, at det kun var eksistensen af en ombudsmand og offentligheden, der fik embedsmændene til at opføre sig ordentligt, kan holde. Jeg tror da, at der

[Paul Dam.]

findes endog flere embedsmænd, som ville opføre sig ordentligt i alle tilfælde, også uden ombudsmandsfrygten. Jeg er altså ikke sikker på, at det er nødvendigt, men vi kan se på sagen i et udvalg, og det vil jeg da gerne være med til. Mine betænkeligheder ligger i meget høj grad på samme linje som fru Nathalie Linds betænkeligheder.

Jeg vil dog gerne tilføje som et almindeligt hjertesuk, at spørgsmålet om nødvendigheden af en sådan lov jo hænger sammen med hele det moderne samfunds udvikling, idet vi har bestræbt os for at gøre dette samfund mere og mere indviklet og derved forøget behovet for forvaltningsafgørelser og for undtagelser af den ene eller den anden art, altså, at vi har bestræbt os på at skabe et stærkt administreret samfund, hvor borgerne ikke kan få lov at foretage sig ret meget uden at henvende sig til det offentlige og få papir på det. Det kunne jo være, at borgerne ville være mere interesseret i, at vi prøvede at skære noget ned på alt dette, mere interesseret i at få større frihed og slippe for overhovedet at skulle beskæftige sig med forvaltningsafgørelser.

Ordføreren for forslagsstillerne (Hans Toft): Må jeg indledningsvis takke såvel ministeren som ordførerne for den meget positive behandling, jeg synes forslaget har fået. Må jeg dernæst knytte nogle bemærkninger til de to hovedprincipper, som rejser sig i forbindelse med diskussionen om indførelsen af en lov om sagsbehandlingen i den offentlige forvaltning. Det drejer sig dels om behovet for en reform, dels om, hvorvidt en sådan reform skal gennemføres ved tilpasning i særlovgivningen eller gennemføres som en generel lov.

Når vi i de sidste år og vel ikke mindst i den allerseneste tid har mærket en stigende interesse i befolkningen for de spørgsmål, som dette forslag berører, har det givetvis sin forklaring i flere forhold, vel nok først og fremmest i de store strukturændringer, som ikke mindst i de sidste 10 år har præget vort samfund, en udvikling, hvor det offentlige — og det gælder såvel stat, amter som kommuner — i stadig større omfang har fået myndighed til at bestemme over den enkelte borger, med det resultat at der er

sket en meget voldsom vækst i hele den offentlige administration. Når dertil kommer, at lovene for den enkelte borger er blevet stadig mere komplicerede, så forstår man godt, at det ikke beror på nogen tilfældighed, at nærdemokratiet sættes i fokus, også når det drejer sig om samspillet mellem borger og forvaltning.

Borgerne føler ofte en afmagt over for det kæmpeapparat, som udgør vor administration. Man kender hverken sine egne rettigheder eller administrationens pligter i sagsbehandlingen, og mange føler vel også den offentlige administration som et tungtvirkende og et kostbart system, der ofte handler hen over hovedet på den enkelte borger.

Dette være på ingen måde nævnt som en kritik af de offentligt ansatte. Jeg føler mig overbevist om, at det arbejde, som udføres af de ansatte i administrationen, bærer præg af både ansvarsfuldhed og omhyggelighed. Kritikken må derimod snarere ses som et bevis for, at det udpræget formløse sagsbehandlingssystem, som vi kender det i dag i den danske administration, ikke længere er tidssvarende. Det formløse forvaltningssystem indebærer på den ene side givetvis visse fordele i retning af en større smidighed, men set i relation til borgernes retsstilling kan det på den anden side ikke opfylde de fundamentale krav om en tilstrækkelig formel tryghed over for en administration, der er blevet så stor, som den er.

Det kan ikke være rigtigt, at vi i et samfund, hvor vi tilstræber en stadig større åbenhed i alle forhold, stadig skal henvise borgerne til juridisk bistand, hvis de nøjagtigt skal klargøre deres retsstilling. Borgernes retssikkerhed må og skal være noget centralt i et moderne administrationssystem, og retssikkerhedsgarantierne må være udformet på en sådan måde, at borgerne selv på en nem måde kan kontrollere, om deres sag har fået den rigtige behandling.

Dette vil kunne opnås ved gennemførelsen af en almindelig lov om den offentlige administrations sagsbehandling. En sådan lov vil medvirke til at fjerne den usikkerhed og tvivl, der hersker i øjeblikket. Den vil medvirke til at fremme og udbygge tillidsforholdet mellem dem, der forvalter de mange offentlige opgaver, og dem, der er brugere af forvaltningen, et tillidsforhold, som er en afgørende forudsætning for, at

[Hans Tøft.]

administrationen i det hele taget kan virke tilfredsstillende ud fra en bredere samfundsbetragtning.

Af det, jeg her har givet udtryk for, vil det formentlig være fremgået, at jeg ikke finder det umiddelbart hensigtsmæssigt at gennemføre de forbedrede sagsbehandlingsregler i form af særlige bestemmelser rundt omkring i særlovgivningen. En sådan løsning tror jeg vil betyde, at der fortsat vil være en umotiveret forskel i den praksis, der vil danne sig inden for de forskellige forvaltningsområder. Vi vil ikke komme de ensartede regler ret meget nærmere, og denne spredte løsning vil endvidere samtidig betyde, at de gældende sagsbehandlingsregler for borgerne fortsat vil fremstå som uklare, uensartede og svært tilgængelige. Det vil fortsat være nødvendigt for borgeren enten at være i besiddelse af en særlig sagkundskab eller i modsat fald at søge hjælp andetsteds for nøjagtig at kunne præcisere sin retsstilling.

Den rigtige løsning vil efter vor mening være, at vi tager fat på den lovgivning, der giver borgerne den bedste retsstilling, en almindelig generel lov om proceduren i den offentlige forvaltning, en lov, der fastslår hovedprincipperne for en moderne sagsbehandling, en lov, der kan øge retssikkerheden for den enkelte borger, der kan skabe en større klarhed og ensartethed inden for forvaltningen til gavn for såvel dem, der arbejder i den offentlige administration, som dem, der er brugere af den, en lov, der i højere grad inddrager borgerne i den beslutningsproces, som vedrører dem, og som indeholder regler om en større kommunikationspligt, der kan fremme samspillet mellem borgerne og forvaltningen i overensstemmelse med de tanker, der i øvrigt præger den hjemlige debat om f.eks. nærdemokrati.

Ikke mindst disse spørgsmål beskæftigede ministeren sig også med i sit indlæg. Jeg er enig i, at der ligger mange gode tanker i den betænkning, som er fremkommet fra justitsministeriet, og hvis man skal komme med

en lidt kritisk bemærkning over for dette udvalg, så går den måske ikke så meget på indholdet, men nok så meget på den tidsmæssige faktor. Hvis vi skal nå nogle resultater og nå dem hurtigt, så tror jeg, det er nødvendigt, at vi får et udvalgsarbejde eller et kommissionsarbejde, om man vil, der arbejder i hvert fald lidt hurtigere end det udvalg, der nu har siddet i 9 år og drøftet spørgsmålet om begrundelse.

Om begrundelsespligten vil jeg i øvrigt sige, at jeg ikke føler mig sikker på, at det er det mest hensigtsmæssige, hvad udvalget foreslår. Hvis man tager udgangspunkt i retssikkerhedsgarantierne, må den løsning, som man har valgt i den norske forvaltningslov, være ikke så lidt mere indbydende også for et dansk forvaltningssystem.

Fru Nathalie Lind og også ministeren var inde på, at forslaget var en gentagelse af den norske ordning. Jeg ser ikke så stor en fare heri. Jeg ved, at der er stor forskel på alle landes retssystemer, men jeg ved også, at måske ikke mindst det danske og det norske forvaltningssystem er opbygget på en sådan måde, at der er endog meget, meget store lighedspunkter. Som juridisk studerende ved jeg, og justitsministeren ved som jurist, at de norske studenter oven i købet har læst efter en dansk forvaltningsret. Det siger lidt om, i hvor stor udstrækning der er ensartethed. Derfor tror jeg, vi kan bruge det norske forarbejde i vid udstrækning også i det forarbejde, vi skal have til en eventuel dansk forvaltningslov.

Hr. Poul Dam var inde på spørgsmålet om den lange tid, man havde været om arbejdet i Norge. Jeg tror også, man kan erfare en anden ting fra det norske arbejde. Jeg synes, det er karakteristisk at se, at netop det, der gav uenigheden i Norge, ikke var forvaltningsloven, ikke var den generelle lov om proceduren i den offentlige forvaltning, men derimod offentlighedsloven. Den har vi jo lykkeligvis gennemført herhjemme. Jeg synes, vi med stort udbytte kunne supplere de retssikkerhedsgarantier, der ligger heri, og som også ligger i ombuds-

[Hans Tøft.]

mandsloven, med den endelige krone på værket: en almindelig og generel lov om vor forvaltning.

Ikke mindst det kontradiktoriske princip — sagkundskaabens betegnelse for en større medindflydelse for borgeren over for forvaltningens afgørelse — betragter vi som et særdeles centralt led i vort forslag. Det afgørende for en borger, det afgørende for, at en borger kan varetage sine interesser tilfredsstillende under en sag, er for det første, at han ved, at der verserer en sag, for det andet, at han kan få lejlighed til at se den pågældende sag, og for det tredje, at han kan få lejlighed til at udtale sig i det spørgsmål, som sagen vedrører. De tre forudsætninger er afgørende ikke mindst i et system som vort, der er blevet så kompliceret, som det er.

Dette har f. eks. relation til den diskussion, som en vis kommune i Jylland, nemlig Silkeborg kommune, har rejst, hvor man netop har taget spørgsmålet op, først på borgermøderne, hvorefter man går over til anden fase — i dagspressen har jeg i hvert fald stiftet bekendtskab med det — som skulle betyde, at borgerne også får konkret indflydelse på de afgørelser, som træffes af kommunen. Vi er altså på vej i praksis, og vi kan nå et langt skridt videre.

Med hensyn til de økonomiske og de personalemæssige konsekvenser skal der ikke herske nogen tvivl om, at det konservative folkeparti i meget, meget vid udstrækning gerne deltager i et arbejde, der går ud på at begrænse en videre udbredelse, en uhenigtsmæssig udbredelse af den offentlige forvaltning. Vi vil gerne være med til at se på hele spørgsmålet, om vi kan finde frem til en forenkling af hele administrationen, om vi eventuelt i et samarbejde mellem regering og folketing kunne finde frem til en administrativ reform, så vi på den ene side har retssikkerhedsgarantierne for borgerne og på den anden side også kan præsentere borgerne for en enkel og en sagligt rigtig administrativ sagsbehandling her i landet.

Fru Nathalie Lind stillede en hel del spørgsmål og synes jeg måske nok, gravede sig helt ned i detaljerne. Jeg vil gerne erindre fru Nathalie Lind om, at det, vi behandler her i dag, ikke er noget færdigt lovforslag, det er ikke en andenbehandling af et færdigt lovforslag, vi står ved. Vi står i en

situation, hvor vi drøfter principper, om vi overhovedet skal have en forvaltningslov. Når der står i vort forslag, at vi ønsker skriftlighed som princip, så ligger der naturligvis heri, at vi ønsker, at borgerne skal have lejlighed til i nøjere udstrækning at stifte bekendtskab med de indviklede afgørelser, som træffes af administrationen. Vi ønsker, at borgeren nemmere og hurtigere skal kunne afgøre med sig selv, om han ønsker at klage over en afgørelse, og vi ønsker, at afgørelserne skal komme til at stå klarere for den enkelte borger. Jeg ønsker bestemt heller ikke at skabe et absolut stift system, som fru Nathalie Linds eksempler kunne tyde på det var hensigten med forslaget. Det er det aldeles ikke. Jeg vil godt erindre om, netop fordi fru Nathalie Lind nævnte, at man måske havde skelet lidt vel meget til de norske regler, at netop i den norske lov har man skriftlighed som princip, uden at jeg har på fornemmelsen, at det virker utilfredsstillende dér.

Må jeg sige til hr. Nordqvist, at jeg deler fuldstændig hans opfattelse, at den lov, der skal skabes, under ingen omstændigheder skal være en lov for kvævulanter. Det skal være en lov, der sikrer borgernes retssikkerhed, det skal være en lov, der sikrer den almindelige borger en indflydelse på de afgørelser, der vedrører også ham i hans dagligdag. Jeg tror, det er rigtigt, som hr. Nordqvist sagde det, at i og med at der bliver flere og flere ikke-jurister ansat i den offentlige administration, så vil vi møde et større og større krav fra befolkningen og fra disse mennesker i administrationen, der ikke er jurister, om at få gennemført en generel lov.

Jeg håber, at vi kan få et grundigt udvalgsarbejde, hvor vi kan få fremlagt og gennemdiskuteret mange af de principper, som vi har taget op i diskussionen her i eftermiddag. Vi går til udvalgsarbejdet med det sigte at skabe en sådan forvaltningslov og få gjort det så hurtigt som muligt, men jeg vil gerne endnu en gang tage hr. Poul Dams bemærkninger til mig om, at vi også i dette udvalgsarbejde må prøve at gennemdrøfte, hvordan vi kan finde besparelser, såvel personalemæssige som direkte økonomiske besparelser, i vor administration.

Til sidst vil jeg udtrykke håbet om, at hr. Poul Dam ikke går hen og får ret. Ingen

[Hans Toft.]

ved, hvor lang tid vi er medlemmer af dette ting, men hvis hr. Poul Dams spådomme går i opfyldelse — hvorefter jeg skulle få lov til at sidde længst i dette folketing — så ville det jo betyde, at vi i hvert fald ikke i den nærmeste fremtid kunne se en sådan forvaltningslov i møde. Jeg vil hellere vende det om og sige: jeg håber, at alle i det nuværende folketing vil få lejlighed til at se resultatet af det arbejde, som folketingsudvalget og justitsministeriet nu skal i gang med, nemlig en ny forvaltningslov.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget om offentlige arbejder har afgivet betænkning over forslag til lov om kontrol med overholdelsen af Det europæiske økonomiske Fællesskabs forordning nr. 11/1960 om afskaffelse af forskelsbehandling med hensyn til transportpriser og transportvilkår. Eksemplarer vil blive omdelt.

Skatte- og afgiftsudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om ændring af lov om beskatning ved sammenslutning af aktieselskaber m. v. (Udvidelse af området for skattefritagelse ved sammenslutning af brugsforeninger) og forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om forbrugsafgifter. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber). Eksemplarer vil blive omdelt.

Der er foretaget ændring i følgende udvalg:

Udvalget om videnskabelig forskning:

Udtræder: K. Helveg Petersen

Indtræder: Samuelson

[Formanden.]

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 6. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om en reform af kildeskattesystemet (af Jens Foged m. fl.).

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. (af Jens Foged m. fl.).

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.

5) *Forespørgsel til undervisningsministeren af Ole Vig Jensen m. fl.*

Mødet hævet kl. 17.00

30. møde.

Onsdag den 6. december kl. 13.

Formanden: Retsudvalget har afgivet betænkning over folketingets ombudsmands beretning for året 1971. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Holmberg* til finansministeren:

„Vil ministeren tage initiativ til gennem afgiftslovgivningen at fremme trafiksikkerheden, herunder en reduktion af registreringsafgiften for de bildele, der særlig vedrø-